

Grundtvig-arkivet fasc.: 180.

Registreret af: GAd. /1 1958.

Evt. enhedens nr.: 1.

1. Titel el. kort indholdsangivelse:

Historisk Blik over Tylvtten paa Den Danske Litteratur - Giæring i Det Nittende Aarhundrede af N. F. S. Grundtvig

Antal sider: 84.

Antal blade: 1r - 44v.

Format: kvart.

2. Papirsort (farve og evt. vandmærke): hvidt; vmk.: B DUMAS

7. Ms.' første linie: Min Stemme har jeg ubetinget givet mod (Tylvtten)

3. Afmærkning (I. J. N. osv.): meget småt: i. j. n.

8. Ms.' sidste linie: Fenris-Ulven, hvis Liv Gu-

4. Ortografi: Banesaar, men: Læser-Stemme, Skole-Drenge-Kredsen; stræbde, fulgde; fuul

9. Tryk el. benyttelse: I sin helhed utrykt. Ganske enkelte partier i Om Tylvtten til Vedkommende (Nyeste Skilderie af Kjbh., nr. 99 og 100, 1818), US III, p. 635-649. Se nærmere herom reg. til fasc. 180, nr. 2, rubr. 12 slutn. - Udpluk af ms. i G. Albeck: Omkring Gr.s Digtsamlinger, 1955.

5. Andre ydre kriterier: 22 af Gr. nummererede læg.

10. Tidl. forskeres skønsmæssige datering(er):
(november 1818)

6. Indre kriterier (allusioner, citater m. m.): Motto (bl. 1r):
I skulde nylig ei saa meget talt det Franske,
Saa havde I kanske nu bedre vidst det Danske.
Vessel

11. Nr. i bibliografien:
...

12. Indholdsregist:

Indledes med nogle ord om Tylvtens frækhed og faren ved en literær aktion foranstaltet af umodne studenter (bl. 2r - 8v), hvori Gr. bl.a. hævder, at "Baggesen og jeg leve i Danske boglærdes Erindring, som virkelige Forfattere" (bl. 7r). I det følgende karakteriserer Gr. "Dansken" (såvel "Hjerte-Lag" som "Tunge-Maal") i ord som disse: - "Dansken er i alle Maader jevn, den ene Dag som den anden, forløber sig sjelden, men kan snarere forsove sig, bliver aldrig højtravende men snarere plat, bliver aldrig forrykt, men let forknyt, aldrig for haard, men let for blid, aldrig for studs eller stiv, men let baade for føielig og bøielig". Gr. udtaler sin forvisning om, at dette danske vil leve uanset alle ydre og indre trængsler (bl. 8v - 10r). Bestrider Tylvtens påstand om, "at den ægte gamle under Asken ulmende, alt imellem dog gnistrende Danskhed" kan genoplives. "Sandhed lever" og det er "Menneskets Bestemmelse at virke og kæmpe for Sandhed", og ikke mindst er det det danske folks historiske bestemmelse at kæmpe for, at "sand Oplysning skal gaae frem, og Sandhed vinde afgørende Seier!" (bl. 11r) - "naar man er christen, da kan man aldrig

tvivle om den danske Stammes Held og Varighed" (bl. 12v). "Fædrene fik aldrig den deilige Arv, som var beredt for det danske Folk i Historien", men de "hensov i Haabet, glædende sig ved i deres Børn, deres Liv og Lyst, at naae det forjættede Land,..." (bl. 13r). Nu synes timen inde, da "det fuldchristnede Danner-Folk vil paa Evangeliets Vinge og Historiens forenede Bud bøie sig for de graa Haar og gierne lade det gamle vinde, saa vidt Sandhed tillader, i stedenfor at hylde den Fornuften og Ungdommen smigrende Natur-Lov [] at Kronen hører Styrken til -" (bl. 13v). Gr. mener at vide, at "det danske Hjerte forlænge siden (har) afsagt sin uigienkaldelige Dom over Tylvten" og tvivler heller ikke på, at "det Norske og hvad andet Halv-Dansk her er paa Marken lader sig slaae af Sandhed og ydmyge af Kiærlighed" og er derfor sikker på, at "det Dane-Hadske, der har skjult sig i vor Dragt for at give os Banesaar...skal nødes til at fly, eller dog bævende at sminke sig med Skinnet af den Danske Farve" (bl. 14r). Gr. vil "tage Bladet fra Historiens Mund" for i striden at lære folk at skelne mellem ven og fjende (bl. 15r). "Alvors-Kampen skal med Liv og Deeltagelse begynde...Lige søger Lige, Folkene dele sig under de vaiende Bannere" (bl. 16r). Gr. kan "aldrig vorde Ven" med den, der i denne strid "ei har samme Sind" som han. "Saa taler jeg ikke som Person, thi da talde jeg som en trodsig og egenkiærlig Hedning, men saa taler jeg som Aand: som dansk Ord-Fører og Forfatter, og som Sandheds Tjener, og dertil forpligter mig, hvad jeg troer paa som Sandheds usvigelige Ord, og hvad Historien forkynder mig som Danskens urokkelige Lov" (bl. 16v).

"Idet jeg altsaa erklærer Tylvten for udelukket af hvad jeg kalder det Danske Publikum, erklærer jeg med det samme aaben Feide mod Alt, hvad som hemmelig eller aabenbar styrker og opholder den... og til denne min Krigs-Erklæring føier jeg en Udskrift af mit Blik paa Giæringen i Moders-Maalet, siden jeg fik Øine og Øren for det offentlige Ord, og især siden jeg fik Mund og Mæle" (bl. 17r). Gr. vil følge "gammel Kæmpe-Skik" og skrifte før han går i kamp...og "paa Vinde-Broen mellem de to Aarhundreder, som jeg maa kalde baa-de min naturlige og min historiske Kamp-Plads, som giver mig lidt af et Janus-Blik", tager han stilling og efterlyser en kæmpe, der vil tage en holmgang med ham. "Er der ingen Kæmpe som vil møde, da gaaer jeg min Vei, og fortsætter rolig min Gang ind i det Nittende Aarhundrede -" (bl. 17v - 18v. Det meste af bl. 18v ubeskrevet).

Gr. starter sit historiske udblik med at fastslå at "Opstand mod det Gamle" ikke er efter "Dannemands Hjerte". Kun når det gjaldt

at rydde forældede løgne afvejen og knytte tråden til "den langt ædlere Sandhed" revolterede vore forfædre - f.ex. ved reformationen og ved enevældens indførelse (bl. 19r).

"Sidst i det attende Aarhundrede var det første Gang i den [] christelige danske Kirke og første Gang i den historisk-danske Litteratur, at Ungdommen med Magt og Gnye vilde til Trods for alt Gammel-Dansk indføre noget Splinter-Nyt fra Frankrig og Tydskland" (bl. 19v).

Gr. roser "Kron-Prindsen" (Frederik VI), fordi han i hine Tider "lod haant om at foregribe Historien", men desværre fulgte hverken kirken eller literatuen hans eksempel: "Hvad den gamle Kirke, det gamle Moders-Maal, den oldnordiske Aand, og de sølvlokkede Oldinger i hin Tid maatte lide, det mindes Dannemænd levende om, hvergang Biskop Balle og Jacob Baden, Nordahl Bruun og Tode nævnes med Hæder" (bl. 19v - 20r). Derefter følger et uafsluttet afsnit om den åndelige stilstand ved overgangen til det 19. århundrede (bl. 20v). "Den franske Revolutions flyvende Storm i Pagt med tyske Hvirvel-Vinde oprørde de danske Vande og Hovedstadens Rendestene svulmede." Derefter holdt godtfolk sig inde, "til Ebben kom" (bl. 21r).

Derefter et afsnit om Gr.s barndom på Sjælland og i Jylland (noget af dette trykt i G. Albeck: Omkring Gr.s Digtsamlinger, 1955, p. 13-14) (bl. 21r - 22v). Pludselig kom der stilhed og ebbe og "selv forglemde jeg da ogsaa med det forrige Aarhundrede, hvad jeg i min Barndoms Dage havde saa levende troet og følt, saa kiækt og glødende lovet, ja lige til Aarhundredets de sidste Maaneder endnu lettere ihukommet og ivrig forsvaret i Skole-Dreng-Kredsen. Forglemt var det Alt..." "Jeg blev som Dyrene for Herren. Kun Røsterne fra gamle Norden var det mig umueligt at misbillige, endsige da at bekæmpe og nedkæmpe...med al Oplysning var det et Dværge-Liv, vi førde...hvad man kaldte for Poesien var mig enten for høi eller lav og allenfals i mine Øine latterlig" (bl. 23r). Gr. genoptager den - bl. 20v - udstregede fremstilling af stilstanden ved århundredskiftet: "i Aandens og Ordets Verden er enhver Neutralitet endsige da en ubevæbnet et ufeilbart Kiendetegn paa Vanførhed og Vanmagt" (bl. 23v). Men "Historien opgiver hverken sin Aand, sin Kamp og sin Dom, saalænge den endnu har noget at opklare, Noget at beseire og dømme." I rig billedstil skildrer Gr. derefter Steffens (Henrik Fuglefængers!) og Oehlenschlägers ("vore Dages Thormod Kulbruneskjalds!") fremtræden (bl. 24r - 25v). "Enkelte, uidentvivel næsten alle fordan-

skede Normænd og Tydskere fornåm i det Mindste, at det var et Kæmpe-Ord fra Norden" (bl. 25v - 26r). Det følgende afsnit udmåler virkningen af Baggesens hjemkomst 1807, "den eneste af det attende Aarhundredes berømte Danske Forfattere som med nogen kraftig Anstrængelse har grebet ind i Nutidens Litteratur..." (bl. 27r). "Hvem der kalder Baggesens Liv indholdsløst forkynder...i alle Maader den Danske Historie Krig." Gengangeren er i hvert tilfælde et betydningsfuldt skrift, der med autoritet gik ind for Oehlenschlægers digterværd (bl. 27v - 28r) (jf. G. Albeck: Omkring Gr.s Digtsamlinger, 1955, p. 40 m. fodnote). Men Baggesens egentlige hensigt med Gengangerbrevene har hidtil været Gr. en gåde. Nu synes han, at der er faldet lys over problemet (bl. 28v). Gr. ser en forklaring deri, at Baggesens "Digter-Natur oprindelig er norsk", men "giennem Tidens Løb o: historisk halv fordansket og halv fortydsket" (bl. 29r-v, jf. Albeck, anf. skr. p. 41). I betragtning af den upoetiske tid, hvori Baggesen skrev sine ungdomsarbejder, "maa det snarere forundre os, at vi finde saa meget, end at vi finde saa lidet Poetisk i Baggesens Ungdoms-Arbejder..." (bl. 30r).

De følgende sider drøfter det "komiske" hos Baggesen i forhold til Holberg .. "dette Genialitetens usvigelige Fødsels-Mærke har altid afnødt mig Beundring hist (dvs. hos Holberg) som her" (Baggesen). Navnlig er Gr. glad for Callundborg Krønike - med "den simple men saa let glemte Sandhed, at man ved at binde Øieblikkets Mund, aabner Fortidens og væbner Efter-Tidens imod sig" (bl. 30r-v).

I det følgende angriber Gr. dem, der vil "nægte Baggesen Aand og hans Bane literair Betydning." De lægger sig ud med de islandske skjalde, med musiken og "for det tredie med Moders-Maalet", for det fjerde "med den lynende Vittighed" ... og endelig "med Oehlenschlægers Aand, der saae sig i Slægt med den Korsørske Digtters..." (bl. 32r).

I det 19. århundrede har Baggesen "viist mere Hoved end i det attende." Han har ganske vist ikke set "Alt hvad Oehlenschlæger var", fordi "han ikke har sin Styrke i Øiet, men i Øret og i Haanden." Men det er f.ex. betydningsfuldt, at han har set, at "det var et Mester-Stykke at gnide paa den gamle røgede Lampe" (bl. 33r).

Herefter følger et nyt selvbiografisk afsnit ud fra ordsproget: "Den skal rose sig selv, som har onde Naboer". I de tolv år, Gr. har været skribent, er det "kun Danske Tilskuere, hvis Roes jeg selv har hjulpet til at afkræfte, som har roest Lidt af mig." Nu vil Gr. sø-

ge et forsvar for den historiske domstol og henvende sig til Saga, der "beklæder Dronning-Stolen paa Møens Klint" (!) eller, som han også siger: "i den danske Histories høieste Ret" (bl. 33v - 34v).

Gr. får luft for de beskyldninger, som bliver rettet mod ham (bl. 35r). Han skildrer de "udvortes omstændigheder", under hvilke han trådte frem, sin gamle fortrolighed med Kingos "Psalm-Tone", sin gamle kærlighed til historien, der havde holdt sig usvækket, Steffens, der nødte ham til at "søge det Høiere, hvor han sagde det fandtes: hos Goethe og Schelling; jeg søgte det ogsaa, hvor han tvivlede om det var at finde: hos Schiller og Fichte" (bl. 36r-v).

Derefter udmales virkningen af Oehlenschlägers ungdomsarbejder, der kaldte Gr. frem til deltagelse i striden..."ei for at efterkvække hvad han saa mesterligt kvad"... "Nei jeg fulgte hans Lys og lød hans Røst...". Oprindeligt stred Gr. både under korsflaget og Ravne-banneret, men stødte siden det hedenske banner i jorden bag sig, "for med Sværd i begge Hænder at nedhugge Korsets Fiender". Da de undveg, stak Gr. sværdet i skeden og "stræbte og stræber endnu" ved historiens hjælp "at opbygge paa den gamle Grund et Danne-Virke, der kan trodse Tydsklands Folke-Dom og Keiser-Hær" (bl. 37r - 38v).

Gr. kalder Saga til vidne på, at han har kæmpet ærligt for hende. Hun kender og tilgiver hans fejl, men fordrer, at han til yderligere bevis på sin sandhedskærlighed og til eksempel for de unge, "som synes at foragte mine Fodspor undtagen hvor de var Feiltrin", skal "klarere oplyse (sin) Bane" (bl. 39r - 40r).

Derpå følger et nyt selvbiografisk afsnit. Gr. taler om sin gamle kærlighed til theologi og (nordisk) historie og mytologi (bl. 40v). Han har både haft lyst til at blive theologisk historiker og historisk theolog. Men denne ligevægt forrykkedes ved hans tab af barnetroen. "Med andre Ord: jeg er født med Drift til at paa-nøde Stats-Historien Kirkehistoriens Præg, men ogsaa med Lyst til at lade Stats-Historien selv i Skolen [] lære at betragte sig som hvad den nødvendig maa være: et Billede af Kirke-Historien, og hvem der kiender min Forfatter-Knude [] maa herved finde den løst." - I det følgende søger Gr. at forklare, hvordan knuden har løst sig. Mytologien, som han blev tro selv i vantroens dage, er hans "Aands naturlige Speil, min poetiske Side, Brænd-Punkten, hvori alle Straaler som skulde tænde hos mig maatte samle sig, Middel-Punkten altsaa for min aandelige Virksomhed, mit Skat-Kammer saavel som mit Rust-Kammer" (bl. 41r - 42r). "Lod...Nordens Mythologie sig forene med Christendommen, da var jeg reddet og kunde forbinde denne med

hin...". Men dette var kun muligt, dersom der lå et lignende "For-Billede" skjult i Asa-læren som i det gamle testamente, "saa jeg... havde et Billed-Syn og et Billed-Sprog, der saa at sige var mit eget, kunde kvæde efter Hjertenslyst uden at fornærme Christen-Dommen og afbilde den historiske Kamp som en Følge af de sidste Asa-Dyrkeres Ondskab eller Blindhed..." (bl. 42v). Dersom Asa-læren var "en universal-historisk Mythologie, dvs. en Spaadom, der betegnede Menneskets historiske Bane...maatte den aabne mig Indsigt i den sande Kirkes Historie, som et [i Dramaer] i Bølge-Gang eller dramatisk fremskridende Epos, jeg kunde af Mythologien spaae sikkert om det Følgende i Kirke-Historien, og derved tildeels igien oplive det Gamle Testaments Spaadomme, ved navnlig at vise det jødiske Folks Historie, som Propheternes Vidnesbyrd og som et i Begivenhedernes Kiæde indfattet Billede af hvad der i Asalæren var flygtigt betegnet, og i den christne Kirkes Historie stykkeviis gientaget og forklaret." Denne erkendelse og overbevisningen om kristendommens sandhed er baggrunden for VK 1812, "hvori alle Folks og Tidens Historie saaes billedlig at slaae en Vognborg om Kirken" (bl. 42v - 43v). Gr. indrømmer, at "de Fleste med en god Samvittighed (kunde) sige at de saae ingen Ting..." Tiden kræver, at man kun "med Haanden og med Sværdet...kan bevise, hvad man fører i sit Skjold". Gr. fandt sit våben "i det Folks Historie, som er mythologiseret i Asalæren" (bl. 44r), "thi det Folk maa have ført Historiens Sværd for Sandhed" og det folk er "til min store Lykke" det folk, som stod "mig næst". Vermunds gamle sværd, Skræp, er sværdet, "Historien kan føre...saa snart Forstandens Øine oplades i historisk Vidskab" (bl. 44v). "Men, ligesom vi finde, at Dansken aldrig har havt Lyst til at drage sit Sværd for den sande Kirke, men kun for [] Dannemark som den sande Stat, og for Historien som [] Erfaringens rette Skole, saaledes maatte jeg, saasnart jeg fik Tid til at besinde mig, stikke Sværdet i Balgen, arbejde paa Opreisningen af det sjunkne Danne-Virke, og kun med Sværdet holde det i Ave, der vilde forhindre eller forsinke Arbeidet."

Ms. slutter med en ufuldendt sætningsperiode omhandlende den danske histories svigtende evne til at være et skjold for kirken (?).

Om datering: se reg. til fasc. 180, nr. 2, rubr. 12 slutningen.